

FINNMÁRKOKOMIŠUVDNA
FINNMARKSKOMMISJONEN

Saksbehandler:	
Telefon:	78926440
E-post:	
Dato:	15.03.2017
Saksnr.	14/381 - 37
Arkivkode:	DOMSTOL - 700
Deres ref:	

Kommunal- og moderniseringsdepartementet
Postboks 8112 Dep
0032 OSLO

Høringsuttalelse til NOU 2016:18 Hjertespråket

Finnmarkskommisjonen har begrenset seg til å vurdere utvalgets forslag til lovendringer innen justissektoren og i noen grad også situasjonsbeskrivelse av bruken av samisk i justissektoren (kap. 14). Finnmarkskommisjonen er et domstolliknende organ, jf. finnmarksloven kapittel 5. Våre erfaringer er rimeligvis særlig relevante for vurderinger av forslag som har å gjøre med domstolenes og domstolliknende organers kontakt med brukerne.

Samelovens § 3-4, ny § 3-5

Finnmarkskommisjonens erfaring er at den beste måten å få informasjon på og å få belyst en sak fra vitner, parter og sakkyndige, er at de får forklare seg på det språket de ønsker og ved at den som spør snakker samme språk som den som svarer. På denne måten får man de nøyaktigste forklaringer og det beste faktagrunnlaget. I tilfeller der parter og vitner snakker samisk i en domstol eller kommisjon, er det eventuelt domstolen/kommisjonen (eller dens medlemmer) som trenger tolk. Det samme bør ligge til grunn for alle domstolers arbeid der flere språk brukes.

Å spørre folk om de behøver tolk er å plassere ansvaret for kommunikasjonen på feil person, part eller vitne. Tankegangen må være at staten og organer som opptre på vegne av staten eller er opprettet som en del av statens organisering, har en plikt å behandle alle borgere på en likeverdig måte. De ansatte i de ulike organer skal ha nødvendig kompetanse og ferdighet, også språklig, for å kommunisere med alle menneskene innen statens territorium. For samisktalende har staten Norge et særlig ansvar. Urfolk og minoriteter har ofte negative erfaringer pga. sine eventuelle mangelfulle kunnskaper i norsk. Det er en byrde å måtte medgi en «svakhet» og det igjen kan lede til at svaret på spørsmål om tolkebehov blir farget av dette.

Prinsippet bør være at domstoler og domstolliknede organ (og selvsagt også andre) kommuniserer på det språket som er naturlig for den enkelte, både muntlig og skriftlig, uten at det medfører noen form for utpeking av den enkelte som noe spesielt. Finnmarkskommisjonen støtter derfor forslaget til ny §3-5 i sameloven.

Sameloven, ny § 3-6

Finnmarkskommisjonen støtter forslaget til om at enhver har rett til å snakke samisk i avhør. I dag er denne retten begrenset til «avhør på organets kontor» (nåværende § 3-4). Førstegangskontakten mellom politi og

angjeldende personer (mistenkte, vitner etc.) er ofte svært avgjørende for sakens utfall. De som har hatt og har oppgaver innen reindrift og utmark (tidligere bl. a. reinpolitiet) har til nå hatt svært manglende evne til å oppfatte og kommunisere med samisktalende. I tillegg har de som regel lite kunnskaper om praktiske ting som f. eks. reinmerker og steder, og det har ført til at opplagte feil og overgrep ikke er blitt påtalt. Dette har selvsagt betydning først og fremst for den enkeltes rettssikkerhet, men en styrking av politiets kompetanse sikrer håndhevelsen av lover generelt.

Kommisjonen vil også fremheve forslaget i kap. 14.9 om samisk kvote ved Politihøgskolen som meget positivt. Kvoteordninger har virket positivt til rekruttering av samisktalende, f. eks. innen medisin.

Samelovens § 3-3 (nåværende § 3-2) og § 3-4 (nåværende 3-3)

Finnmarkskommisjonen støtter forslag til § 3-3 (gammel § 3-2) om oversettelser av lover, forskrifter, skjemaer brev og informasjon til samisk. Dette er viktig for formidling av informasjon og på lang sikt er det dessuten en viktig del av arbeidet med terminologitviking. Det er en gammel sannhet i at termer og uttrykksmåter utvikles best ved praktisk bruk.

I tråd med dette er forslaget til ny § 3-4 (nåværende § 3-3) om rett til svar på samisk, som kommisjonen selvsagt også støtter.

Samelovens § 3-7 (nåværende § 3-4)

Finnmarkskommisjonen er tilfreds med utvalgets forslag til endring av bestemmelsen i samelovens nåværende § 3-4 slik at den gir en generell rett for innsatte og soningsdømte til å snakke samisk med hverandre og sine pårørende (som ny § 3-7), og at dette dermed ikke lenger blir en rett som bare gjelder i Troms og Finnmark.

Samelovens § 3-10 (ny)

Å anse kunnskaper i samisk som en kvalifikasjon ved ansettelse har hittil vært kontroversielt. Det er derfor positivt at utvalget legger opp til en klarere lovhjemmel for prioritering av kunnskaper i samisk ved ansettelse. Slik kunnskap er ofte en nøkkelforutsetning for å kunne utføre arbeidsoppgaver der kontakt med publikum er naturlig og nødvendig.

Samelovens § 1-5

Betegnelsen «samisk» har allerede i lang tid vært brukt slik at den gjelder hvert av de samiske språkene. Blant fagfolk på området og i lærebøker har man også i lang tid brukt «samiske språk», som også er blitt vanlig internasjonalt. Siden både sydsamisk, lulesamisk og nordsamisk har sine offisielt godkjente rettskrivninger, er det naturlig å snakke om «samiske språk» for at myndighetene skal forstå at det er nødvendig med lærebøker på hvert av språkene. Endring av Samelovens § 1-5 i tråd med dette er derfor helt naturlig.

Andre momenter

Av andre forslag som Finnmarkskommisjonen særlig vil nevne, er forslaget om endring av domstollovens § 38 om vektlegging av samisk språk ved vurdering om en sak skal overføres til en annen domstol. Det vil ta tid før retten til å snakke samisk i rettsmøter som forslaget til § 3-5 i sameloven skal sikre, kan oppfylles. Derfor må det bli mulig å overføre saker hvor samisk skal brukes til domstoler som har den nødvendige språkkompetansen. Vi støtter også utvalgets forslag om endring av rettshjelplovens § 7 slik at merkostnader for samiskspråklig rettshjelp dekkes av det offentlige.

Utvalget har ikke beskrevet særlig utfyllende hvordan man skal virkeliggjøre de forslag som utvalget fremmer. Mangelen på tolker kunne eksempelvis ha vært gjort noe med for flere år siden ved å bevilge ressurser til å virkeliggjøre planer som foreligger ferdig utarbeidet.

Utvalget skriver at grunnen «i all hovedsak» til at sør- og lulesamisk er lite brukt i rettssammenheng, er at det ikke fins juridisk terminologi på sør- og lulesamisk. Dette er upresist. Både sørsamisk og lulesamisk har riktignok vært neglisjert av styresmaktene i Norge til tiden rundt 1970, men lulesamisk har vært brukt i lovoversettelser i Sverige (bl .a. 1884, 1887, 1899) og det fins bl. a. en meget god oversettelse av *Det nye testamentet* på lulesamisk fra 2000.

Terminologi blir til ved bruk. Både sør- og lulesamisk kan selvsagt brukes til beskrivelser av faktiske hendelser og begge disse språk har også grunnleggende terminologi om rett og galt. Det fins f. eks. termer i lulesamisk for 'lov', 'lovbestemmelse', 'lovbestemt', 'lovending', 'lovfeste', 'lovhjemmel', 'lovlig', 'lovlighet', 'skyldig', 'tiltalt', 'uskyldig', 'straff' mm. Sørsamisk står noe svakere, men også der fins termer for f. eks. 'skyld', 'straffskyldig', 'straff', 'lov', 'ulovlig', 'tilstå', 'tilståelse', 'tiltale' mm. Årsaken til manglende bruk er at domstolene selv ikke har lagt til rette for det. Grunnen er vel også at lulesamer og i særlig grad sørsamer har vært under stort press fra sine norske (og svenske) naboer med mange rettssaker om eksistensgrunnlaget.

Avsluttende bemerkninger

Utvalget har vist stor vilje til å legge til rette for at samiske språk kan få større plass i samfunnet. Forslagene som utvalget har lagt fram, er alle meget velkomne.

Med hilsen

Gro Dikkanen
Administrativ leder

Dette dokumentet er elektronisk godkjent og har derfor ingen signatur.